

Панченко Н.С. Акцептор-индикаторы поведенческо-когнитивной коррекции кардиоваскулярного риска в молодом возрасте.

По результатам сравнительного клинико-статистического анализа частоты и степени выраженности личностно-психологических факторов в группах пациентов с низким и повышенным кардиоваскулярным риском, определены наиболее информативные. Выполнено ранговое распределение информативных личностно-психологических факторов, сформулировано понятие «акцептор-индикатора», как показателя по которому в последующем оценивается эффективность поведенческо-когнитивной коррекции. Доказана клиническая гетерогенность рискометрических групп с позиции индивидуализации поведенческо-когнитивной коррекции кардиоваскулярного риска.

Ключевые слова: кардиоваскулярный риск, поведенчески – когнитивная коррекция, медико – психологическое сопровождения.

Summary

Panchenko N.S. Acceptor-indicators of behavioural-cognitive correction of cardiovascular risk in the young age.

According to the results of comparative clinical and statistical analysis of frequency and degree of personal and psychological factors intensity in the groups of patients with low and increased cardiovascular risk are determined the most informative. It is made rank distribution of informative personal and psychological factors, formulated concept of "acceptor-indicator" as an index according to that efficiency of behavioural-cognitive correction is estimated. It is proved clinical heterogeneity of risk-metrical groups from the position of individualization of behavioural-cognitive correction of cardiovascular risk.

Key words: cardiovascular risk, behavioural-cognitive correction, medical psychological follow-up.

Рецензент: д.мед.н., проф. Я.А. Соцька

МІЖДИСЦИПЛІНАРНІ АСПЕКТИ ВИВЧЕННЯ ГОМЕОПАТІЇ В СТРУКТУРІ ОСВІТНІХ ПРОГРАМ НА ПІСЛЯДИПЛОМНОМУ ЕТАПІ

О.Ю. Сергєєва

Харківська медична академія післядипломної освіти МОЗ України

Вступ

На сьогодні актуальним питанням є необхідність широкого впровадження в повсякденну медичну практику методів, що поєднують у собі високу ефективність, безпеку і доступність. Гомеопатія – це вид регулюючої терапії, який відповідає всім вказаним вимогам. Мета гомеопатії – вплив на процеси саморегуляції організму людини. Саме у наш час – у епоху безмежних можливостей фармації, хімії, фармакології у створенні нових лікарських засобів, гомеопатія може стати основним ключем до порозуміння людини як єдиного цілого. Гомеопатія поважає мудрість організму, індивідуалізує лікування згідно особливостям фізичних, емоційних та психічних симптомів окремої людини.

Відмінність гомеопатії від інших фармакологічних напрямів, в основному, полягає у наявності єдиного методу індивідуалізованого підбору лікарських препаратів (принцип подібності) і унікальної технології виготовлення лікарських засобів (динамізація). Характерною рисою гомеопатії є безпечність лікування, на відміну від традиційних препаратів, які мають безліч побічних ефектів.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження виконано у межах науково-дослідних робіт Харківської медичної академії післядипломної освіти МОЗ України та є фрагментом теми «Розробка, апробація та впровадження доказових технологій оцінки клінічної ефективності застосування традиційних методів» (держреєстрація № 0108U004265).

Мета дослідження полягала у проведенні проблемно-цільового аналізу структури сучасної гомеопатії та визначенні перспективних напрямків застосування прикладних методів гомеопатії у роботі лікарів загальної практики.

Матеріали та методи дослідження

У якості матеріалу дослідження використано друковані результати клінічних, експериментальних та соціологічних досліджень останніх років за темою, а також факторів, причин та умов, що впливають на особливості викладання гомеопатії та застосування її у практичній діяльності лікарів загальної практики. При виконуванні роботи застосовано методи системного аналізу: логічного структурування, компонентної архітекτονіки явищ, функціонального підходу та опису. Виконано наукові обзори та публікації перших двох рівнів доказовості.

Отримані результати та їх обговорення

У багатьох країнах світу з кожним роком зростає кількість лікарів різного напрямку, що поширено застосовують гомеопатичні лікарські засоби. За даними фахової літератури, більше 45% лікарів Великої Британії, 32% - Франції, 25% - Німеччини постійно використовують гомеопатію у своїй практичній діяльності. Темпи росту споживання гомеопатичних препаратів у світовій практиці у 2,5 рази перевищує аналогічні показники для традиційних алопатичних препаратів сучасної фармакології. Зростання попиту з боку покупців стимулює реакцію ринку. Сучасна світова практика використовує величезний асортимент гомеопатичних лікарських засобів, що складається з тисяч назв препаратів, переважно виробництва відомих світових виробників: William Schwabe, DHU, Heel, Madaus&C°, Wala, Staufen Pharma (Германия), Nelsons, Freeman's, Weleda UK Ltd., Ainsworths, Helios, Galen Homoeopathics (Великобританія), Boiron (Франція), HAPCO, Natioual Homoeopathic Laboratory, Economic Homeo Lavoratury, Ramakrishna Pharmaceuticals, Pune, Lucknow (Індія), Boericke&Tafel (США) та ін. [14].

Багато лікарів сьогодення звертаються до гомеопатичної медицини за принципом зворотного зв'язку, тобто за вимогами своїх пацієнтів, яких, у свою чергу, приваблює екологічність, безпечність та фінансова доступність гомеопатичних препаратів. Постійно зростає кількість грамотних, схильних до постійної освіти та удосконалення, лікарів, що впевнюються у відсутності антагонізму між офіційною медициною та гомеопатією. Існує велика кількість випадків з клінічної практики, коли пацієнти мали змогу отримати краще від обох терапевтичних систем і використовували гомеопатичні ліки для поповнення або посилення дії інших препаратів.

На жаль, в Україні ще не склалася культура широкого використання можливостей гомеопатії, що є наслідком відсутності відпо-

відних знань у населення, достатньо довгим періодом офіційної протидії гомеопатії, недостатнім об'ємом та рівнем викладання гомеопатії у медичних вишах країни. Існуючі комерційні центри, що займаються викладанням гомеопатії, не рідко не мають змоги видавати дипломи державного зразку внаслідок невідповідності навчальних центрів вимогам державної акредитації навіть мінімального рівня. Погіршує ситуацію відсутність в нашій країні професійних вимог для таких фахівців як «лікар-гомеопат» та «провізор-гомеопат». Між тим, від фахівців у галузі гомеопатичної медицини, їх професійної майстерності залежить ефективність застосування методу та здоров'я пацієнтів. Ці лікарі мають бути добре освічені, мати широке коло знань у різних галузях науки, науковий кругозір та високу інформованість що до стану розвитку і проблем сучасної гомеопатії.

Враховуючи перелічені обставини, на кафедрі сімейної медицини, народної та нетрадиційної медицини, санології Харківської медичної академії післядипломної освіти навчання гомеопатії здійснюється академічно, у повній відповідності вимогам кафедральної діяльності. Викладання гомеопатії проводиться переважно на основі навчально-тематичного плану спеціалізації з народної та нетрадиційної медицини, який розраховано на лікарів лікувального профілю. З усього терміну спеціалізації, що включає 5 місяців (780 годин) навчання основам гомеопатії і гомотоксикології включає 112 годин (майже 15% від всього часу навчання). З них 8 годин відводиться на лекції, 82 – проведення практичних занять, 22 – семінари.

Головною метою курсу гомеопатії є навчання та підготовка курсантів теоретичним основам гомеопатії та надання уяви про основні практичні методики гомеопатичної медицини для їх подальшого засвоєння та використання у лікарській практиці. В процесі навчання передбачається викладення таких питань, як місце гомеопатії у системі сучасної медицини, історія розвитку гомеопатії, філософські аспекти та принципи гомеопатії, гомеопатична концепція розвитку патологічного процесу, вчення про конституцію та його інтерпретація, теорія міазмів Ганемана, теорія хронічного захворювання Ганемана та інші питання теоретичних основ гомеопатичної доктрини. На практичних та семінарських заняттях відбувається знайомство з особливими техніками роботи лікаря-гомеопата, до яких відносяться спеціальні методи збору та аналізу скарг пацієнта, методологія обстеження та гомеопатичного діагнозу, техніки реперторизації та роботи з

фаховими довідниками та комп'ютерними програмами. Вивчаються особливості застосування гомеопатичних препаратів рослинного та мінерального походження з переважною дією на певні органи і системи організму людини; застосування гомеопатичних препаратів тваринного походження; дається обґрунтування вибору гомеопатичних засобів в клінічній практиці. На кафедрі сімейної медицини, народної та нетрадиційної медицини, санології Харківської медичної академії післядипломної освіти також проводяться курси удосконалення або стажування з питань гомеопатії протягом 1 місяця.

Безумовно, наявність перелічених циклів спеціалізації та удосконалення є важливим кроком на шляху подальшого розвитку гомеопатії у нашій країні, її інтеграції у систему загальної медичної практики. Але гомеопатична освіта лікарів України потребує подальшого розвитку. Для порівняння можливо розглянути план освіти фахівців-гомеопатів Індії. З 1949 року гомеопатія офіційно визнана урядом цієї країни як цілісна медична система, дозволено її застосування у стаціонарах та амбулаторіях. Освіта лікарів-гомеопатів в Індії проводиться згідно уніфікованої програми протягом 5,5 років. Тільки на першому курсі викладання основних принципів гомеопатії займає 185 годин (з них 35 годин - практика), питання гомеопатичної фармації – 200 годин, гомеопатична Матерія Медика – 75 годин [1].

На даний час доцільним є також прийняття дворівневої структури навчання гомеопатії [6]. Це підготовка так званого «соціального гомеопата» та лікаря-гомеопата. Різниця між ними полягає в тому, що перший ставить хворому терапевтичний діагноз, а лікар-гомеопат як терапевтичний, так і конституційний, клінічний діагнози. Конституційний та клінічний діагнози потрібні для того, щоб грамотно обрати оптимальну для даного пацієнта терапевтичну схему, мати можливість прогнозування ходу лікування [6].

Незалежно від категорії навчання (класичної чи соціальної гомеопатії) навчання основам гомеопатії повинно бути комплексним, на належному методичному рівні. Мистецтво лікування хворих заключається в використанні різноманітних засобів та методів лікування, яке завжди ґрунтувалося на традиційних підходах. Тому, при навчанні гомеопатії, перш за все стоїть завдання перенацілення звичайного погляду лікарів на можливості нетрадиційного лікування. І тільки отримав глибокі знання в галузі гомеопатії можливо грамотно надавати допомогу, рекомендації стосовно використання гомеопатичних препаратів та вибору певної форми їх застосування.

Сучасна гомеопатія представляє собою цілісну наукову систему, яка базується на нерозривній сукупності принципів, викладених в роботі С.Ганемана «Органон лікарського мистецтва» [5, 13, 17, 18, 19].

Сучасна гомеопатія структурно складається з теоретичної частини і розроблених на її основі прикладних методик (рис. 1.). У наш час, як і за часів С.Ганемана, теоретичною базою класичної гомеопатії є гомеопатична концепція розвитку патологічного процесу і гомеопатичне лікознавство. До прикладних (практичних) методик відносяться спеціальні техніки роботи лікаря-гомеопата і провізора-гомеопата. Гомеопатичне лікознавство у свою чергу складається з трьох великих розділів [18]: гомеопатичної фармакології, гомеопатичної фармації та гомеопатичної Матерія Медика, яка узагальнює результати цих досліджень у формі, необхідній для роботи лікаря.

Рис. 1. Структура сучасної гомеопатії.

До спеціальних технік роботи лікаря-гомеопата відносяться:

- особливі методи збору та аналізу скарг хворої людини,
- методи та схеми опитування пацієнта,
- особливості обстеження пацієнта,
- методи постановки терапевтичного, конституційного та клінічного діагнозу,
- методи підбору необхідного гомеопатичного препарату за допомогою фахових довідників з реперторизації та Матерія Медика,
- методи аналізу результатів реперторизації,
- спеціальні методи визначення потенції гомеопатичного препарату,

- техніки проведення контрольних та повторних прийомів,
- методи контролю якості процесу лікування.

Рис. 2. Напрямки гомеопатичної фармакології.

Гомеопатична фармакологія (рис. 2.) вивчає сукупність змін, що відбуваються в організмі людини внаслідок дії динамізованої речовини [4, 15, 18].

До окремих напрямів гомеопатичної фармакології відносяться:

- Вивчення дії динамізованої речовини на організм практично здорової людини (прувінг).

- Вивчення дії динамізованої речовини на організм хворої людини:

а) у випадках вірного або невірного вибору препарату;

б) у випадках вірного або невірного вибору потенції;

в) у випадках якісно або неякісно виготовленого препарату.

Гомеопатична Матерія Медика включає сукупність знань про дію гомеопатичних лікарських засобів і є докладною збіркою симптомів, які певний препарат може або викликати в організмі практично здорової людини, або усунути в хворому організмі. Першим довідником подібного роду є «Materia Medica pura» С.Ганемана (у російському перекладі – «Чистое лекарствоведение»).

На сьогодні довідники Матерія Медика поділяються на аналітичні (Берике В. «Материя медика гомеопатических препаратов», Бюгер С. «Оригинальная Materia Medica К. фон Беннинггаузен»),

синоптичні (Вермюлен Ф «Синоптическая Материя Медика»), синтетичні (Фаррингтон Э. А. «Гомеопатическая клиническая фармакология», Юз Р. «Руководство по гомеопатической фармакодинамике») і навчальні (Бурт В. «Физиологическая Materia Medica», Вавилова Н. «Гомеопатическая фармакодинамика», Шаретт Ж. «Практическое гомеопатическое лекарствоведение»). Можливість такої систематизації підтверджує достатньо ретельну вивченість гомеопатичних лікарських засобів у даний час [3,4]. Аналітичні довідники використовуються для вибору препарату, необхідного даному пацієнту в даний момент часу. Вони бувають повні і скорочені. Синоптичні Матерія Медика описують особливості дії гомеопатичних лікарських речовин в різних потенціях, тобто на різних рівнях організації організму [3]. Синтетичні Матерія Медика вивчають особливості динаміки симптомів як в процесі розвитку захворювання, так і в процесі лікування, тобто вивчають і узагальнюють інформацію про спадкоємність патогенезів препаратів, допомагають лікареві визначати послідовність препаратів, необхідних для лікування конкретного пацієнта і контролювати якість терапевтичного процесу. Навчальні Матерія Медика безпосередньо в процесі лікувальної роботи не використовуються, вони містять основні свідчення для застосування гомеопатичних лікарських препаратів і застосовуються в процесі навчання лікарів.

Гомеопатична фармація вивчає способи приготування різних лікарських форм згідно методу, який був розроблений і описаний С.Ганеманом (рис. 3.). Суть цього методу полягає в серії послідовних розведень початкової речовини з інтенсивним струшуванням отриманого розчину на кожному етапі.

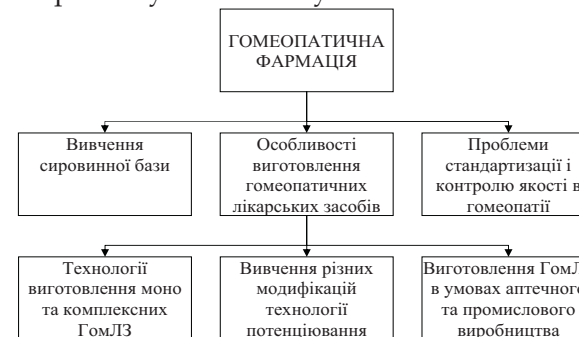

Рис. 3. Напрямки гомеопатичної фармації

Свій спосіб приготування ліків Ганеман назвав динамізацією, а отримувани розведення – потенціями. До цього ж розділу відносяться вивчення і стандартизація сировинної бази гомеопатії, вивчення різних модифікацій технології потенціювання [18], вивчення особливостей технології монокомпонентних і комплексних гомеопатичних лікарських препаратів в умовах аптечного і промислового виробництва [18], особливостей стандартизації і контролю якості в гомеопатії.

Висновки

1. Гомеопатія швидко розповсюджується майже в усіх країнах світу, потреба в гомеопатичному методі лікування збільшується та зростає кількість лікарів, які практикують цей метод. Ці обставини можна пояснити тим, що гомеопатичні препарати мають високу терапевтичну дію та не мають побічної та токсичної.

2. Наявність наведеної раніше деталізації напрямків розвитку гомеопатії доводить, що сучасна гомеопатія являється єдиною науковою системою зі структурованою теоретичною базою та значним рядом спеціальних прикладних методик, що ретельно розроблені на її основі.

3. Викладання гомеопатичної медицини в Україні суттєво покращено протягом останніх років, відбувається на державному рівні згідно затверджених МОЗ науково-практичних планів та програм, але потребує подальшого поширення та удосконалення.

4. Ознайомлення під час проходження післядипломної освіти лікарів загальної практики – сімейної медицини зі структурою та основними положеннями понятійної системи гомеопатії надає змогу поширити її використання як методу компліментарної медицини.

5. Перспективи подальших досліджень пов'язані з проведенням структурно-логічного аналізу навчальних програм з метою подальшого інтегрування методу гомеопатії у педагогічні технології.

Література

1. Антюхов Р.В. Гомеопатическое образование в Индии / Р.В. Антюхов // *Фундаментальные естественнонаучные дисциплины как основа гомеопатической медицины: материалы междунар. науч.-практ. конф. (25 – 27 марта 2005 г.)*. – Харьков, 2005 – С. 70-74.
2. Асланянц Ж. Трудное возрождение. Правовые аспекты гомеопатии / Ж. Асланянц // *Мед. вестн.* – 2001. – № 9. – С. 20.
3. Вермюлен Ф. Рождение и развитие гомеопатической Materia Medica / Ф. Вермюлен // *Гомеопатический вестник.* – 2003. – № 10. – С. 43-53.

4. Гибсон Д. Изучение гомеопатических лекарственных средств / Д. Гибсон. – Смоленск: Гомеопатическая медицина, 2003. – 540 с.

5. Захаренков В.М. Гомеопатическая концепция развития патологического процесса / В.М. Захаренков. – Смоленск: Гомеопатическая медицина, 2000. – 74 с.

6. Захаренков В.М. Два уровня обучения гомеопати / В.М. Захаренков // *Гомеопатическая медицина.* – 2001. – № 1. – С. 30-32.

7. Зеликман Т. Я. Гомеопатия в системе фармакотерапии / Т.Я. Зеликман, С.И. Ялкуп. – Киев: Здоровье, 1994. – 78 с.

8. Кулемзіна Т.В. Особливості викладання гомеопатичної теорії міазмів студентам медичного університету / Т.В. Кулемзіна, С.С. Таран // *Современные вопросы гомеопатии. Миазматическая доктрина С. Ганемана и ее применение: материал. междунар. науч.-практ. конф.* – Харьков, 2003. – С. 71-72.

9. Марьяновский А.А. Современная гомеопатия: признание официальной наукой / А.А. Марьяновский // *Биологическая медицина.* – 1998. – № 1. – С. 16-22.

10. Моцич О.П. Гомеопатичні лікарські засоби, їх офіційний статус у світі та в Україні, стан виробництва та реєстрації / О.П. Моцич // *Укр. гомеопатичний щорічник.* – 2003. – Т. 9. – С. 163-173.

11. Таргакова М.З. Проблемы и перспективы образования врачей-гомеопатов / М.З. Таргакова, И.А. Гладких // *Современные вопросы гомеопатии. Миазматическая доктрина С.Ганемана и ее применение: материал. междунар. науч.-практ. конф.* – Харьков, 2003. – С. 67-69.

12. Тихонов О.І. Проблеми та перспективи розвитку гомеопатичного методу лікування. / О.І. Тихонов, Н.А. Чорна, Т.В. Жукова // *Вісник фармації.* – 2006. – № 4 (48). – С. 32-35.

13. Урман Д. Международный статус гомеопатии / Д. Урман // *Гомеопатия сегодня.* – 2000. – № 3. – С. 12-14.

14. Черных В.П. Гомеопатия XXI века. Достижения и новые горизонты / В.П. Черных // *Современные вопросы гомеопатии. Миазматическая доктрина С.Ганемана и ее применение: материал. междунар. науч.-практ. конф.* – Харьков, 2003. – С. 13-17.

15. Шаретт Ж. Практическое гомеопатическое лекарствоведение / Ж. Шаретт. – Смоленск: Гомеопатическая медицина, 1997. – 474 с.

16. Юз Р. Руководство по гомеопатической фармакодинамике: в 2-х т. / Р. Юз. – Смоленск: Гомеопатическая медицина, 2003. – 454 с.

17. Dana Ullman The Consumer's Guide to Homeopathy <http://www.homeopathic.com/research/scienti.html>. – 27.03.07.

18. Kayne S. Homeopathic pharmacy / S. Kayne. – Edinburgh: Churchill livingstone, 1997. – 252 p.

19. Ullman D. Homeopathy and Managed Care; Manageable or Unmanageable / D. Ullman // *Proc. 52-nd Congress of the Liga Medicorum Homeopathica Internationalis.* – Washington, 1997. – P. 120.

20. Ullman D. *The international Homeopathic Renaissance / D. Ulman // The Berlin Journal on Research in Homoeopathy*. – 1991. – Vol. 1, № 2. – P. 118–120.

Резюме

Сергеева О.Ю. *Міждисциплінарні аспекти вивчення гомеопатії в структурі освітніх програм на післядипломному етапі.*

Гомеопатію розглянуто як єдину наукову систему, статистичними даними та станом фармацевтичного ринку багатьох країн підкреслено всесвітнє відродження гомеопатії. Обґрунтовано актуальність подальшого удосконалення та поширення викладання гомеопатичної доктрини на академічному рівні, що обумовлено зростанням зацікавленість лікарів різної фахової спрямованості, які використовують гомеопатію як основну або компліментарну терапевтичну систему.

Ключові слова: загальна практика-сімейна медицина, лікарі-інтерни, гомеопатія.

Резюме

Сергеева О.Ю. *Междисциплинарные аспекты изучения гомеопатии в образовательных программах на последипломном этапе.*

Гомеопатия рассматривается как единая научная система, статистические данные и состояние фармацевтического рынка многих стран подчеркивает всемирное возрождение гомеопатии. Обоснована актуальность дальнейшего усовершенствования и распространения преподавания гомеопатии на академическом уровне, что обусловлено растущим интересом врачей различных специальностей, использующих гомеопатию как основную или комплиментарную терапевтическую систему.

Ключевые слова: общая практика-семейная медицина, врачи-интерны, гомеопатия.

Summary

Sergeyeva O.Yu. *Interdisciplinary aspects of homoeopathy studying in the educational programs at the post-graduate stage.*

Homoeopathy is considered as a single scientific system, statistical data and state of pharmaceutical market of many countries emphasizes the world revival of homoeopathy. Actuality of further improvement and distribution of teaching homoeopathy at the academic level is reasonable, that is caused by increasing interest of doctors of different specialties using homoeopathy as basic or complementary therapeutic system.

Key words: general practice – family medicine, internship doctors, homoeopathy.

Рецензент: д.мед.н., проф. Л.М. Иванова

УДК 615.014.2/038/036.8

БИОЭКВИВАЛЕНТНОСТЬ И ЕЕ РОЛЬ В ОБЕСПЕЧЕНИИ КАЧЕСТВА ЖИЗНИ НАСЕЛЕНИЯ

О.А. Тарасенко

Национальный фармацевтический университет (Харьков)

В течение нескольких последних десятилетий Украина переживает демографический кризис. Он является отражением, как экономических проблем, так и проблем в области здравоохранения, и отсутствия традиций здорового образа жизни, и загрязнения окружающей среды [14]. Почти аксиомой считается, что снижение рождаемости в стране вызвано падением уровня и качества жизни.

К одному из основных показателей качества жизни населения относится качество здравоохранения. В идеале лекарственные препараты должны не только влиять на текущее состояние пациентов, но и повышать качество их жизни, способствовать полной социальной адаптации. Это возможно только при условии использования лекарственных средств высокого качества. Применение препаратов с недоказанной эффективностью и безопасностью приводит к снижению эффективности терапии социальнозначимых заболеваний (туберкулеза, синдрома приобретенного иммунодефицита, онкологических заболеваний, патологии сердечно-сосудистой системы и т. д.), учащению случаев тяжелых осложнений и инвалидности [2, 4, 32].

Одним из методов доказательства качества генерического лекарственного препарата является изучение биоэквивалентности (БЭ). Исследование биоэквивалентности в настоящее время – ключевой параметр, определяющий возможность регистрации воспроизведенного лекарственного средства в США, Канаде, Японии, Европейском Сообществе [19, 29]. По определению ВОЗ два лекарственных препарата считают биоэквивалентными, если они фармацевтически эквивалентны, имеют одинаковую биодоступность и при назначении в одинаковой дозе обеспечивают должную эффективность и безопасность [16].

В Европе два лекарственных препарата являются биоэквивалентными, если они фармацевтически эквивалентны или альтернативны и если их биодоступность (скорость и степень всасывания) после введения в одинаковой молярной дозе сходна в такой степени, что их эффективность и безопасность в основном одинаковы [36].